

EGY SZOMSZÉDSÁG KÜZDELMES TÖRTÉNETE

**Jászay Magda:
Velenec és Magyarország**

Gondolat 1990.

Jászay Magda egy igen kevesek által művelt részével foglalkozik a történelemnek. A magyar–olasz kapcsolatok, illetve Itália története ma nem a legkedveltebb témák közé tartozik, bár az érdeklődés mint ha az utóbbi időben nagyobb lenne.¹ A kötet szerzője nem ismeretlen a magyar olvasóközönség előtt, hiszen Mazziniról és Cavourról szóló könyvei becses darabjai a magyar italianisztikának.

Amikor kézbe vettem Jászay Magda új könyvét Mario Vargas Llosa jutott eszembe, hiszen Palomino Moreno halálának története lehetne a Zöld palota egy fejezete, a szereplők azonosak, néhány történet is ismerősnek tűnhet, de mindkettőnek megvan a maga hangulata.

A *Velenec és Magyarország* című kötet is lehetne egy másik kötet része: az 1982-ben megjelent *Párhuzamok és kereszteződések* a magyar–olasz kapcsolatok történetéből című. A szereplők már az 1982-es könyvben is feltűnnek, talán már egy-két történet is ismert, de a teljesnek mondható történet csak ebben tárul fel. Több ok miatt azonban jó, hogy nemcsak egy fejezete az előbb említett könyvnek a jelen kis írás tárgya: – a szerző könyvében szigorú kronológiai sorrendet követ, így nincs lehetősége egy nagyobb téma tematikus összefogására az egyes fejezeteken belül, – a téma olyan bőséges, hogy kár lett volna sommás összefoglalókat adni az egyes fejezetekben. Így állhatott össze ez a kötet, amely Magyarország és Velenec kapcsolatát követi nyomon, megkeresve benne a párhuzamokat és kereszteződéseket.

A tizenkét fejezetcím közül néhány kissé talányosnak tűnik, pl: a Válság válaszfalai, vagy a Semlegesség zsákutcája, de a többi biztos fogódzót nyújt az olvasó számára. A *Párhuzamok...* című kötetben alkalmazott kronológikus sorrend itt is fellelhető. A két ország kapcsolatát a portyázó magyar hadakkal való találkozástól vezeti végig egészen 1848–49 forradalmáig, valamint egy rövid kis levezetéssel 1866-ig. A kötet bőséges jegyzetanyagot és ajánló bibliográfiát tartalmaz jól tagolt formában.

Az alcím előrevetíti a két állam kapcsolatát, főleg a kezdeti időszakra vonatkozóan. A békétlenség Dalmácia miatt ütötte fel fejét. „A téli időszak viharaiban hajózhatatlanná váló tengerrel a dalmát kikötőkbe húzódtak a Szent Márk szárnyas oroszánjával jelölt gályák...”, ezért „Velenec körmeszakadtáig ragaszkodott a boldogulása és biztonsága zálógának tekintett Dalmáciához ... és egész politikájának egyik sarkallatos pontja marad.”² Éppen ezért nem nézte jószemmel, amikor I. (Szt.) László 1091-ben egyesítette Horvátországot és Magyarországot. Kálmán pedig nagybátyja művét kívánta befejezni Dalmácia meghódításával. Ez folytonos háborúskodáshoz vezetett és létrehozott egy furcsa szituációt: Magyarország rendelkezik egy igen nagy tengerparti résszel, de nincs számottevő flottája, így rá van utalva a közeli tengeri hatalomra, Velenecére. Az ellenségeskedés 1217-ben szűnik meg. „Egyebekben pedig sem az ő, sem utódai részéről nem szabad, hogy az említett Zára és a hozzá tartozó részek fölött bármi vita is legyen vagy támadjon”³.

A háborúskodás időleges megszűnése után a kereskedelem is megindulhatott az 1217. évi megállapodásnak megfelelően. Itt a vámokat csökkentették kölcsönösen, szabad mozgást engedélyeztek egymás kereskedőinek. A legfontosabb árucikk a ne-

mesfém, amivel Magyarország ellátta a köztársaságot.⁴ Az „Árpád-ház kihalásával lezárul egy hosszú korszak, amelynek utolsó évszázadában magyarok és velenceiek ... közelebb kerültek egymáshoz; az új évszázad ... új megpróbáltatások csiráját hordozza.”⁵

Ezek a megpróbáltatások közel hét évszázadon át húzódnak. Kár lenne a továbbiakban egy-egy, találmra kiragadott részletet citálni annak bizonyítására, hogy a politika miként határozza meg két ország kapcsolatát, annak megfelelően, hogy éppen az a szeszély, amely a politika egyik legjellemzőbb sajátossága mennyire van elemében.

Mindezek ellenére érdemes a közös múlt utolsó momentumait megemlíteni. 1848 forradalmi Itáliát sem kerültk ki és éppen a pesti forradalom az, amely megmozdítja Milánó és Velence polgárait. A velencei forradalom – a pestihez hasonlóan – vér nélkül zajlik le. Ez „Az eredmény azonban nemcsak a velenceiek fegyelmességének és Manin⁶ megfontolt mérséklétének volt köszönhető ... hanem két magyar főúrnak”⁷: Pálffy Alajos és Zichy Ferdinánd altábornagy képviselte a császári hatalmat a városban.

Az elbukott forradalmak megannyi szereplőjét sorolhatnók itt most fel, de Velence számára az események felgyorsulnak, teljesen új szereplők jelennek meg a

történelem színpadán, és a köztársaság élete is más fordulatot vesz. A létrejövő egységes Olaszország részévé válik Velence, az 1866-os háború eredményeként. Ugyanekkor Magyarország kiegyezik az osztrákokkal. „Új státusuk megszüntette régi államközi kapcsolataikat, de nem szüntette meg tíz évszázadon át ezer szállal összefonódó közös történelmi múltjuk emlékezetét.”⁸

Dávid Tamás

Jegyzetek:

1. A közelmúltban jelent meg Giuliano Procacci: *Storia degli italiani* Vál.: Bényiné Farkas Mária Szeged 1989; Harry Header: *Olaszország rövid története* Bp. 1992.
2. 12–13. old.
3. Fejér VII. 72. old.
4. Magyarország és Velence kereskedelmi kapcsolatával Teke Zsuzsa foglalkozott.
5. 38. old.
6. Daniela Manin (1804–1857) az 1848–49-es velencei szabadságharc vezetője. Táncsicshoz hasonlóan őt is a forradalom napjaiban szabadítják ki vizsgálati fogságából.
7. 352. old.
8. 369. old.

Kötetünk szerzői:

Bernard Lepetit	történész, Párizs
Dávid Tamás	történész, Szeged
Gálffy László	egyetemi hallgató, Szeged
Hiller István	történész, Budapest
Horn Ildikó	történész, Budapest
L. Bozai Zsuzsanna	tudományos ösztöndíjas, Budapest
Matuz József	turkológus
Molnár Antal	történész, Budapest
Papp Sándor	történész, Szeged
Rácz Lajos	tudományos kutató, Kecskemét
S. Lauter Éva	történész, Budapest
Szécsi Gábor	tudományos ösztöndíjas, Budapest
Tusor Péter	egyetemi hallgató, Budapest
Újfalusi Németh Jenő	irodalomtörténész, Szeged
Vígh Éva	irodalomtörténész, Szeged

INHALT

Aufsätze

S. Lauter, Éva:	Palatinische Representation im 17. Jahrhundert5
Hiller, István:	Das Schenken in der politischen Praxis des Palatins Miklós Esterhazy19
Horn, Ildikó:	Anna Franciska Csáky und die Pozsonyer Klarissen.....28
Molnár, Antal:	Minoriten aus Italien in Oberungarn des 17. Jahrhunderts.....44
L. Bozai, Zsuzsanna:	Russen im Wiener Hof in 169878

Jenseits unserer Grenzen

"Der Gegenstand der Geschichtswissenschaft ist vor allem die Untersuchung der Wandlungen und der historischen Prozesse." (Interview mit Bernard Lepetit)94	
Lepetit, Bernard:	Vorschläge zur engeren Interpretation der Interdisziplinarität.....98
Matuz, József – Ein Ungarischer Historiker in Deutschland106	
Bibliographie der Werke von József Matuz.....112	
Matuz, József:	Über einige der wichtigsten Eigentümlichkeiten der türkischen Eroberung in Ungarn.....115

Beiträge

Anordnung zur Wiederherstellung des friedens in der Provinz Guyenne (Übertragen von Jenő Újfalusi Németh)	138
--	-----

Ein Nikodemist aus dem 16. Jahrhundert, Lucio Paolo Rosello (Übertragen von Éva Vigh)	148
--	-----

Beobachter

Küchenlatein Über die Umgangssprache der frühen Neuzeit. (Burke, Peter: Küchenlatein. Sprache und Umgangssprache in der frühen Neuzeit, Berlin 1989.) Tusor, Péter	163
--	-----

Liebe und Sexualität im Westen (Duby, George (ed.). Paris, 1991.) Gálffy, László	166
---	-----

Die Fragen der analytischen Geschichtsphilosophie aus empirischer Annäherung (Martin, Raymond: The past within us. An Empirical Approach to Philosophy of History. New Jersey, 1989.) Szécsi, Gábor	171
---	-----

Eine Kampfreiche Geschichte einer Nachbarschaft (Jászai, Magda: Velence és Magyarország. Budapest, 1990) Dávid, Tamás	177
--	-----

Unser mitarbeiter	179
-------------------------	-----

Az AETAS történettudományi folyóirat. Kiadója: Az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület. A szerkesztőség szervezetileg önálló. A lap közöl: történeti tárgyú tanulmányokat, forrásokat, kritikákat, ismertetéseket, interjúkat. A szerkesztőség a társadalomtudományok más ágai elől sem zárkózik el. A lapban megjelent írások közlésénél kizárólag szakmai szempontok érvényesülnek. Kéziratokat a szerkesztőség nem őriz meg és nem küld vissza.

* * *

Az AETAS nem rendelkezik állandó anyagi forrással. Megjelenését alapítványi támogatás teszi lehetővé. A lapra ezért hosszú távú előfizetést nem tudunk elfogadni. Az AETAS több vagy akár egy száma is előjegyezhető – írásban vagy telefonon – a szerkesztőség címén. Az előjegyzett számokat postai utánvétellel juttatjuk el a megrendelő címére.

* * *

Az AETAS-t a szerkesztőség terjeszti. A lap megvásárolható:

Budapest: Magiszter könyvesbolt, V. ker., Városház u. 1., Studium könyvesbolt, Váci utca 22., Litea Kft., Budavár Hess A. tér 4., Eötvös könyvesbolt, Kecskeméti u. 2., Országos Széchenyi Könyvtár könyvára, Budavári Palota F. ép. Aula; MTA Történettudományi Intézet Könyvtára, Uri u. 53., Könyves Kávézó, Mikszáth tér 2., Parnasszus könyvesbolt (Írók boltja) Andrássy út 45. és az utcai könyvtáraknál.

Szeged: Radnóti könyvesbolt, Tisza Lajos krt. 34., JATE–Gondolat könyvesbolt, Dugonics tér 11–12., Móra könyvesbolt, Egyetemi Könyvtár BTK, Sík Sándor Könyvesbolt Oskola u.

Debrecen: Egyetemi könyvtár KLTE főépület fszt. Egyetem tér 1.

Pécs: Szöveg Bt. Kiss J. u. 8.

* * *

A szerkesztőség címe:
6720 Szeged, Dugonics tér 12.
Telefon: 62/12-140.
Pf. 1179

Szerkesztőségi titkár: Hovorka Beáta

Szerkesztőségi órák: szerdánként 13–16 óráig.

„... az útleírások éghajlatról közölt információi, amelyek különösen megmozgatták a korabeliek fantáziáját. Eszerint az oroszok országa csupa jég, betegségük a köhögés, életüket a hóban végzik. Gyakori, hogy csak mechanikusan eggyel sötétebbre rajzolják a sorban előttük szereplő magyarok rossz tulajdonságait. A néptábla szerint például a magyarok természete a legkegyetlenebb, ennek fokozása az oroszok esetében a „jó magyaros” minősítés. Itt a gyarló magyarok csak árulók, az oroszok „még árulóbbak”, a magyarok értelmi képességei a lengyelekénél is szerényebbek, az oroszoké pedig egyenesen nulla.”

(L. Bozai Zsuzsanna: Oroszok Bécsben 1698-ban című tanulmánya
kötetünk 80–95. oldalán olvasható)